

Ungdom og porno

Ungdoms ønsker for pornografi i seksualitetsundervisningen

Kandidatnummer: 231 & 233

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Fordypningsoppgave

Master i sykepleie med et kommunehelsetjenesteperspektiv

Kull: MIS 19

Antall ord: 4101

30. april 2021

Sammendrag

Bakgrunn: Ungdom bruker pornografi for å tilegne seg kunnskap om hvordan ha sex. De henter kunnskap om kropp, grenser og seksualitet på internett. Nesten halvparten av ungdom mellom 13- 18 år har sett pornografi på nett. Seksualitetsundervisningen er i dag i stor grad rettet mot seksuell reproduktiv helse.

Hensikt: Artikkelenes hensikt er å undersøke hvordan ungdom selv ønsker at undervisning i pornografi vektlegges i seksualitetsundervisningen.

Metode: Artikkelen er en litteraturstudie. Det ble søkt i følgende databaser: Cinahl, Cochrane, Medline, SocINDEX, Svemed+, PsycInfo og PubMed. Søkene ble utført i februar og mars 2021.

Resultat: Studiene viser at ungdom gir uttrykk for at den nåværende seksualitetsundervisningen er kjedelig og ikke dekker deres kunnskapsbehov. Ungdom har mange spørsmål om seksualitet og ønsker informasjon og diskusjon rundt pornografi og dens innflytelse på seksuell adferd. Ungdom har ulike ønsker for innhold i seksualitetsundervisningen etter alder og kjønn, men alle aldersgrupper har spørsmål om pornografi. Spørsmålene angående pornografi er ulike mellom gutter og jenter. Gutter er opptatt av seksuelt samspill og kropp. Jenter er mer interessert i kjæresteforhold.

Konklusjon: Ungdom ønsker åpne diskusjoner, både lærerstyrte og mellom jevnaldrende, samt gruppearbeid som arbeidsverktøy når det skal undervises om pornografi. Ungdom ønsker hjelp til å utvikle kritisk forståelse ved bruk av pornografi. De gir uttrykk for at undervisere har behov for mer kunnskap og er tilfredse med at helsesykepleier underviser i seksualitet.

Nøkkelord: Ungdom, pornografi, seksualitetsundervisning.

Abstract

Background: Adolescents use pornography to acquire knowledge about how to have sex. They get knowledge about body, boundaries and sexuality on the internet. Almost half of young people between the ages of 13 and 18 have seen pornography online. Sexuality education today is largely aimed at sexual reproductive health.

Purpose: The purpose of the article is to investigate how young people themselves want the teaching of pornography to be emphasized in the teaching of sexuality.

Method: The article is a literature study. The following databases were searched: Cinahl, Cochrane, Medline, SocINDEX, Svemed+, PsycInfo and PubMed. The searches were conducted in February and March 2021.

Results: The studies show that young people express that the current sexuality education is boring and does not cover their knowledge needs. Adolescents have many questions about sexuality and want information and discussion about pornography and its influence on sexual behavior. Adolescents have different wishes for content in sex education by age and gender, but all age groups have questions about pornography. The questions regarding pornography are different between boys and girls. Boys are concerned with sexual interaction and body. Girls are more interested in dating relationships.

Conclusion: Young people want open discussions, both teacher-led and between peers, as well as group work as a work tool when teaching pornography. Young people want help to develop critical understanding through the use of pornography. They express that teachers need more knowledge and are satisfied that the health nurse teaches sexuality.

Keywords: Adolescents, pornography, sexuality education.

Innledning og bakgrunn

Seksualitet ble tidligere forbundet med reproduksjon, samleie, graviditet, kjønnsykdommer og prevensjon. Det er i dag større åpenhet rundt seksualitet enn noen gang tidligere og seksuell aktivitet knyttes like mye til lek, lyst og glede. Den mest intime kontakt og nærhet i relasjon med andre opplever man gjennom seksualiteten (Langfeldt, 2013, s. 9 & 37).

Verdens helseorganisasjon (WHO) definerer seksualitet slik:

Seksualitet er et sentralt aspekt av å være menneske gjennom hele livet og omfatter sex, kjønnsidentiteter og roller, seksuell legning, erotikk, glede, intimitet og reproduksjon. Seksualitet oppleves og uttrykkes i tanker, fantasier, ønsker, tro, holdninger, verdier, atferd, praksis, roller og relasjoner. (WHO, 2021)

Denne definisjonen av ordet seksualitet omfatter så mye mer enn det vi vanligvis tenker på når vi snakker om seksuelle aktiviteter. I tillegg til det kroppslige som skjer, nytelse og orgasme, angår det forhold og opplevelser av mental nærhet (Aars, 2021).

Åpenhet i samfunnet rundt seksualitet er ikke minst takket være media og internett (Langfeldt, 2013, s. 43). Temaet er stort og fremstilles derfor forskjellig i ulike medier, herunder også gjennom pornografiske bilder, filmer og fortellinger (heretter omtalt som pornografi). Det er vanlig å skille mellom «myk» pornografi (skildrer sex og nakenhet på en mindre nærgående måte) og «hard» pornografi (nærbilder av kjønnsdeler, ereksjon og seksuell aktivitet, inkludert penetrasjon) (Ung.no, 2020).

Medietilsynets undersøkelse (2020) blant ungdom mellom 13-18 år viser at 49% har sett pornografi på nett. Undersøkelsen viser at bruken øker med alder og at det er flere gutter enn jenter som ser pornografi. Fra 2018 -2020 har det vært en økning i andelen som har sett pornografi (Medietilsynet, 2020). Redd Barna gjorde i 2020 undersøkelser blant ungdom i alderen 14- 19 år hvor de belyser ungdoms kunnskap og erfaring med pornografi (Redd Barna, 2020). Her kommer det frem at ungdom har behov for å bli bedre til å forstå og håndtere det de ser i pornografien (Redd Barna, 2020).

Redd Barnas rapport (2020, s. 20) viser også at et stort flertall ungdom tror bruk av pornografi påvirker menneskers seksuelle adferd rent generelt. Ungdom selv gir uttrykk for

at de ikke bruker pornografi for underholdning, men som et verktøy for å tilegne seg kunnskap om hvordan ha sex (Redd Barna, 2020, s. 23).

Påvirkning av kroppsbilde, tenningsmønstre og feil oppfatning av kvinners og menns seksualitet kan være resultat av pornografibruk (Redd Barna, 2020, s. 31). Studier viser at ungdom som er hyppige brukere av pornografi, i større grad har deltatt i et bredere spekter av seksuelle aktiviteter (Donevan & Mattebo, 2017, Mattebo et al., 2016). Gutter blir i større grad påvirket av bruk av pornografi enn jenter (Doornward et al., 2015). Jenter som bruker pornografi rapporterer i større grad seksuelle erfaringer enn jenter som ikke har sett pornografi (Mattebo et al., 2016). Gutters holdninger til seksuell tvang og misbruk er assosiert med regelmessig bruk av pornografi (Stanley et al., 2018).

Ifølge Aars (2021) vil alt ungdom utsettes for påvirke deres kroppsbilde og naturlige nakenhet. Gjennom pornografien får de presentert et bilde av hvordan en kropp «skal» se ut for å være seksuelt attraktiv. Pornografien viser prestasjonspreget, ufølsom og teknisk sex og idealiserte bilder av den perfekte kropp som store bryster og store penis, høy samleiefrekvens og serieorgasmer (Aars, 2021). Pornografien gir inntrykk av at avanserte former for sex er vanligere enn det er (Redd Barna 2020, s. 23). Mindre tilgjengelig er fakta om at aktivitetene er regisserte og at rollefigurene er tatt ut etter spesielle kriterier (Aars, 2021).

Redd Barna (2020) intervjuet ulike fagpersoner i sin rapport. De spurte blant annet om hvilke utviklingstrekk fagpersonene ser som konsekvens av ungdoms pornografibruk.

Fagpersonene påpeker blant annet økt kroppsbilde-/ utseendepress, holdninger til kvinnesyn og kvinners rolle og seksuelle krenkelser som resultat av bruk av pornografi. De understreker imidlertid at pornografi ikke trenger å være farlig så lenge man har kunnskap om det man ser (Redd Barna, 2020). Dette forutsetter at ungdom har mediekompetanse slik at de blir i stand til å mestre skadelig innhold de blir presentert for ved bruk av pornografi (NOU, 2021: 3, s. 54). Mediekompetanse forstås i denne litteraturstudien som «[...] evnen til å bruke medier, til å forstå og kritisk evaluere innholdet» (Medietilsynet, 2014, s. 8).

Seksualitetsundervisningen er i dag i stor grad rettet mot seksuell reproduktiv helse. Dette skjer til tross for at UNESCO i 2018 reviderte sine retningslinjer for helhetlig seksualitetsundervisning, som omhandler mer enn seksuell reproduktiv helse (UNESCO,

2018). Retningslinjene tar blant annet for seg comprehensive sexual education (CSE), en omfattende seksualitetsundervisning som skal inneholde læring om kognitive, fysiske og sosiale aspekter ved seksualitet. Målet er å gi barn og unge kunnskap, ferdigheter, holdninger og verdier som blant annet vil styrke dem i å utvikle respektfulle sosiale og seksuelle forhold (UNESCO, 2018, s. 16). Ingen av emnene i CSE omhandler pornografi. Det er imidlertid presisert i retningslinjene fra UNESCO (2018) at informasjon knyttet til seksuell aktivitet er allment tilgjengelig på internett og kan være den første seksualitetsopplæringen for mange barn og unge. Tilgang til pornografi kan gi barn og unge unøyaktig og upassende informasjon. Dette kan hindre deres utvikling med hensyn til respektfulle, sosiale og seksuelle forhold (UNESCO, 2018, s. 16 & 24).

I nasjonal faglig retningslinje for helsestasjon- og skolehelsetjenesten (Helsedirektoratet, 2019) understrekes det at skolehelsetjenesten bør bidra til seksualitetsundervisning. Bakgrunnen for anbefalingen er at ungdom henter kunnskap om kropp, grenser og seksualitet på internett. Det er viktig at ungdom får undervisning i hvordan det er i det virkelige liv da internett kan gi et forvrengt bilde (Helsedirektoratet, 2019). Pornografi er ikke tematisert i de nasjonalfaglige retningslinjene. Ungdom etterlyser undervisning om hva bruk av pornografi gjør med deres seksualadferd og utvikling av egen seksualitet.

Hensikt og problemstilling

Hensikten med litteraturstudien er derfor å undersøke hvordan ungdommen selv ønsker at undervisning i pornografi vektlegges i seksualitetsundervisningen.

Følgende problemstilling ble valgt:

Hva sier forskning om hvordan ungdom ønsker at pornografi skal inn i seksualitetsundervisningen?

Metode

Artikkelen er en litteraturstudie hvor det er gjort litteratursøk i utvalgte databaser. Det er søkt etter relevant forskning som er gjort på området. Søkene er gjort i løpet av februar og mars 2021. Inklusjonskriteriene i søket var engelsk språk, fagfellevurderte tidsskrift, publisert mellom 2011- 2021, omhandlet studier fra Europa, USA og Australia. Eksklusjonskriterier var

artikler som omhandlet misbruk eller voldtekt og studier som så på foreldres pornografibruk i forhold til ungdommer. Følgende søkeord ble brukt: «pornography», «pornography use», «erotica» og «eroticism» og «internet pornography» i kombinasjon med OR, «sexual behavior», «sexual health», «sexuality», «attitude to sexuality», «sexual activity» i kombinasjon med OR, «education» og «information» i kombinasjon med OR og «adolescents», «teenagers» og «youth» i kombinasjon med OR. Disse fire kombinasjonene ble igjen brukt i kombinasjon med AND i alle databasene.

Litteratursøket ga treff på 146 artikler. Titler og abstrakt ble gjennomgått i samtlige artikler. 15 artikler ble vurdert å ha relevans for litteraturstudien og lest i fulltekst. 3 artikler ble inkludert i litteraturstudien (Tabell I). De inkluderte artiklene ble vurdert ut fra sjekklister for artikkelvurdering (Helsebiblioteket, 2016) for kunne vurdere om de hadde kvalitet og relevans til å bli benyttet i denne litteraturstudien. Vurderingen av artiklene er gjort av begge forfatterne.

Tabell I. Oversikt over relevante og inkluderte artikler.

Database	Treff	Relevante	Inkluderte
Svemed+	2	0	0
Cochrane	6	1	0
Cinahl	32	6	1
Medline	49	3	0
SocINDEX	9	0	0
PsycInfo	43	5 (1)	2 (1)
PubMed	5	0	0
Totalt	146	15	3

Etiske vurderinger

Artikkelen er en litteraturstudie og inneholder ikke personopplysninger som kan identifisere enkeltpersoner. Det vil derfor ikke være meldeplikt til forskningsetiske komitéer i forbindelse med dette arbeidet (Dalland, 2020, s. 170). Etiske overveielser er imidlertid vurdert i hver av enkeltstudiene som er inkludert i litteraturstudien. Studiene er valgt ut ifra relevans og ikke ut ifra hvilke resultater studiene har (Forsberg & Wengström, 2015, s. 59).

De inkluderte artiklene er skrevet på engelsk. Misforståelser kan ha oppstått ved oversettelser og resultatene kan ha blitt tolket annerledes enn det forfatterne har ment.

Resultater

Tabell II. Litteraturmatrise.

Referanse	Hensikt/ problemstilling	Metode	Resultat
Bauer, M., Hämmerli, S. & Leeners, B. (2020). «Unmet needs in sex education – what adolescents aim to understand about sexuality of the other sex.» <i>Journal of Adolescents health.</i>	Undersøker hva ungdom vil vite om det motsatte kjønns seksualitet. Dette vil gjøre det mulig for undervisere å justere seksualitetsundervisningen etter ungdoms behov, og derved støtte etablering av sunne, respektfulle, og seksuelt oppfylgende forhold.	Prospektiv kohortstudie. N= 2343. Alder på utvalget var 11- 19 år.	Ungdom viser stor grad av interesse i å forstå følelser og forhold rundt det motsatte kjønn. Seksualitetsundervisningen må endres til å inneholde mer enn seksuell reproduktiv helse og også ta for seg temaer om glede- og lystaspektet rundt seksualitet, innledning og håndtering av relasjoner og adressering av pornografi. CSE-programmet er gunstig for at ungdom skal lære om pornografi, og kunne bygge intime relasjoner til andre.
Baker, K. E. (2016). «Online pornography – Should schools be teaching young people about the risks? An exploration of the views of young people and teaching professionals.» <i>Sex Education.</i>	Studien undersøkte ungdoms meninger om effekten av pornografi og hvordan pornografi må inkluderes i undervisningen.	Kvantitativ studie. Undersøkelse blant 16- 17 åringer. N= 218.	I studien kommer det frem at ungdom ønsker å lære om risikoen som er forbundet med bruk av pornografi. De mener at de skadelige effektene av pornografi må tas opp som tema i seksualitetsundervisningen. Resultatene viser at ungdom mener undervisningen må være alderstilpasset.
Ekstrand, M., Engblom, C.,	Studien undersøkte hva unge svenske kvinner tenkte om	Kvantitativ studie. Undersøkelse blant kvinnelige	Ungdom hadde varierende erfaringer og meninger med hensyn til innhold og kvalitet på seksualitetsundervisningen på skolen. Deltakerne

Larsson, M. & Tydén, T. (2011). «Sex education in Swedish schools as described by young women.» <i>The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care.</i>	seksualitetsundervisningen de hadde fått på skolen.	ungdommer mellom 13- 25 år. N= 225.	ønsket at de hadde fått mer informasjon og hadde hatt flere diskusjoner, med større vekt på seksuelt mangfold og pornografi. De ønsket at seksualitetsundervisningen ble gitt av undervisere med større kompetanse på området. Resultatene fremhever behovet for å etablere klarere mål for seksualitetsundervisning.
--	---	-------------------------------------	---

Ungdoms ønsker for innhold i seksualitetsundervisningen

I studien til Bauer et al. (2020) viser resultatene at ungdom generelt gir uttrykk for at den nåværende seksualitetsundervisningen er kjedelig og ikke dekker deres kunnskapsbehov. Ungdommen viser interesse for temaer som omhandler seksuell aktivitet, kropp og onani. De bruker pornografi for å tilegne seg kunnskap om disse temaene og ønsker pornografi inn i seksualitetsundervisningen. De ønsker omfattende seksualitetsundervisning (CSE) som inneholder mer enn seksuell reproduktiv helse. Ungdom ønsker at undervisningen skal inneholde realistisk informasjon om pornografi og omfatte både de positive og negative sidene ved bruk av pornografi. De ønsker åpne diskusjoner om pornografi i seksualitetsundervisningen (Bauer et al., 2020).

I studien til Ekstrand et al. (2011) kommer det frem at ungdom ønsker mer informasjon og diskusjon om pornografi og dens innflytelse på seksuell adferd. Studien viser at ungdom mener at seksualitetsundervisningen må ha mer åpne diskusjoner og større vekt på seksuelt mangfold. Ungdom gir uttrykk for at undervisere trenger mer kunnskap for å møte vanskelige temaer som pornografi (Ekstrand et al., 2011).

Flertallet av informantene i studien til Baker (2016) mener at skolen må undervise i hvilken risiko som kan være forbundet med å bruke pornografi. De gir uttrykk for at de ønsker hjelp til kritisk forståelse og kunne ta egne valg ut ifra det de ser i pornografi. De ønsker undervisning i hvordan pornografi kan oppfordre til uønsket seksualadferd og at man kan føle seg presset til å gjøre ting man ikke vil. Ungdommen gir uttrykk for at de ønsker både åpne lærerstyrte diskusjoner, gruppearbeid og samtaler mellom jevnaldrende (Baker, 2016).

Ulike aldersgruppers ønsker for innhold i seksualitetsundervisningen

I studien til Bauer et al. (2020) viser resultatene at det ikke er noen signifikante forskjeller mellom aldersgrupper i forhold til spørsmål om pornografi. Informantene har derimot ulike spørsmål om innholdet i pornografien. De yngste er mest opptatt av kyssing og prevensjon, mens for de eldre aldersgruppene er seksuell tiltrekning viktigst. I 11- 13 års alderen er de mer interessert i kjæresteforhold og kropp. I gruppen 14- 16 år er onani tatt opp oftere og for ungdom i 17- 19 år er seksuelt samspill viktigere (Bauer et al., 2020).

Informantene i studien til Baker (2016) har ulike synspunkter i forhold til hvor skadelig bruk av pornografi kan være for yngre. Blant jentene i studien mener flertallet at det er negativt for 11- 14 åringer å se pornografi, mens blant guttene er meningene om det er negativt mer blandet. De negative faktorene de oppgir er blant annet at de yngre ikke forstår det de ser, at det er større sannsynlighet for at yngre som bruker pornografi kan ha tidligere seksualdebut og vil prøve ut ting de ser i pornografien (Baker, 2016).

Gutters og jenters ulike ønsker for innhold i seksualitetsundervisningen

Studien til Bauer et al. (2020) viser at spørsmålene angående pornografi er ulike mellom gutter og jenter. Gutter er opptatt av seksuelt samspill og kropp. Jenter er mer interessert i kjæresteforhold. Guttene spør hovedsakelig etter «Har du noen gang ...?», mens jentene spør om mer detaljerte aspekter slik som hyppighet av pornografibruk, hva gutter onanerer til eller hvilke pornografiske sjangre de foretrekker. Interessen for pornografi er lik uavhengig av kjønn, men når det kommer til hvordan spørsmålene om pornografi og onani blir stilt er det stor forskjell mellom kjønnene. Gutter stiller spørsmål om noen har onanert og brukt pornografi, mens jentene er opptatt av teknikk og frekvensen av onanering. Jenter er mer interessert i ideelle forhold for samleie og seksuelle fantasier, mens gutter er mer opptatt av sexleketøy. I tillegg til spørsmål knyttet til bruk av sexleketøy, stiller guttene detaljerte spørsmål knyttet til inspirasjon relatert til pornografisk materiale. Det er for eksempel spørsmål om utløsning på partners kropp, gruppesex eller analsex og interesse for samleie på uvanlige steder (Bauer et al., 2020).

Ungdom gir i studien til Baker (2016) uttrykk for at de ikke anser det de ser i pornografi som en realistisk fremstilling av seksuelle handlinger. Det var ingen signifikant sammenheng mellom kjønn om hvordan de opplever det de ser i pornografi. Jenter gir uttrykk for at det å

se pornografi er helt greit for dem, mens flertallet av guttene er begeistret for det de ser (Baker, 2016).

Diskusjon

Ungdom uttrykker generelt at nåværende undervisning er kjedelig og ikke dekker deres behov (Bauer et al., 2020). De ønsker omfattende seksualitetsundervisning (CSE) som inneholder mer enn seksuell reproduktiv helse. Ungdom bruker pornografi for å finne svar på de spørsmålene de uttrykker at de savner i seksualitetsundervisningen (Bauer et al., 2020). Redd Barnas rapport (2020) om ungdoms perspektiv på pornografi viser også at ungdom bruker pornografi som kunnskapskilde. Dette støttes av annen forskning hvor ungdom gir uttrykk for at dette er hovedgrunnen til at de bruker pornografi (Koletic et al., 2018, Mattebo et al., 2013). CSE- programmet bidrar til at ungdom får kunnskap om seksuell aktivitet og hvordan de bygger intime relasjoner til andre. Ved å ta i bruk CSE- programmet, vil seksualitetsundervisningen forbedres og ungdom bli styrket til en mer positiv og ansvarlig holdning til seksualitet og pornografi (Bauer et al., 2020, UNESCO, 2018).

I de tre inkluderte studiene gir ungdom uttrykk for at de ønsker åpne diskusjoner som et tiltak for å snakke om pornografi (Bauer et al., 2020, Baker, 2016, Ekstrand et al., 2011). Ungdom i studien til Baker (2016) mener det bør være en blanding av åpne lærerstyrte diskusjoner, gruppearbeid og tilrettelagte samtaler elevene imellom (Baker, 2016). Dette understøttes av ungdom i Redd Barnas rapport (2020) som også gir uttrykk for at de ønsker å bli snakket med om pornografi på en åpen måte (Redd Barna, 2020). Ungdom opplever det som mer komfortabelt å snakke med jevnaldrende og enklere å åpne seg for hverandre (Baker, 2016). Dette står i kontrast til ønskene fra ungdom som er intervjuet i Redd Barnas rapport (2020). Her uttrykker de at de trenger hjelp til å bli bedre til å forstå og tolke det de ser i pornografien (Redd Barna, 2020).

Ungdom bekrefter at bruk av pornografi er forbundet med endring i den seksuelle adferden og forståelsen de har, samt at de kan bli presset til å gjøre ting de ikke vil gjøre (Baker, 2016). Ungdom ønsker informasjon og diskusjon om pornografi og innflytelsen den kan ha på seksuell adferd (Ekstrand et al., 2011). Forskning viser at ungdom oppgir å ha fantasier, kopierer seksuelle aktiviteter, har flere partnere og har erfaring med analsex og oralsex, i

tillegg til vaginalt samleie ved bruk av pornografi (Donevan & Mattebo, 2017, Mattebo et al., 2016). Ungdom forteller at de opplever et press til å se pornografi og til å ha negative kjønns holdninger. Gutter viser mer negative kjønns holdninger enn jenter, noe som medfører at de utøver mer seksuell tvang (Koletic et al., 2019, Stanley et al., 2018). Norsk ungdom gir også uttrykk for at pornografi kan påvirke seksualvaner og holdninger negativt. Pornografi før seksuell debut kan gi press og feil forventninger om hvordan sex skal være. Ungdom forteller at det forventes at de tar del i seksuelle handlinger som de ofte ikke ønsker eller har glede av (Redd Barna, 2020). Dagens ungdom sier at de er bekymret for at pornografi romantiserer overgrep og at ungdom lærer om sex gjennom å se grove pornografiske videoer (NRK, 2021). De gir selv uttrykk for at få eller ingen voksne vil snakke med dem om pornografibruk. Ungdommen selv opplever at de voksne synes det er flaut å snakke om dette (NRK, 2021, Redd Barna, 2020). Det viser viktigheten av at voksne må tørre å snakke med ungdom om bruk av pornografi. Seksualitetsundervisningen bør legge til rette for at ungdom kan reflektere over hvordan pornografi påvirker dem (Redd Barna, 2020).

Ungdom gir uttrykk for at undervisere trenger mer kunnskap for å møte vanskelige temaer som pornografi (Ekstrand et al., 2011). Dette er i tråd med andre studier som viser at profesjonell tilnærming er nødvendig når man skal ta opp spørsmål om pornografi. Alle som underviser i seksualitet bør ha kunnskap og forståelse for hva bruk av pornografi gjør med ungdom og hvor tilstedeværende pornografien er i ungdoms hverdag (Redd Barna, 2020, Mattebo et al., 2013). Enkelte ungdom mener at foreldre og lærere er uegnet til å ha samtaler med ungdom om pornografi og ønsker at helsesykepleier skal gjøre dette (Redd Barna, 2020). Nasjonalfaglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Helsedirektoratet, 2019) har en sterk anbefaling om at skolehelsetjenesten bør bidra i skolens seksualitetsundervisning, noe som er i tråd med ungdommens egne ønsker.

Ungdom ønsker at undervisningen skal inneholde realistisk informasjon om pornografi og omfatte både de positive og negative sidene ved bruk av pornografi (Bauer et al., 2020). Ungdom gir også uttrykk for at de ønsker informasjon om pornografiens innflytelse på seksuelt mangfold (Ekstrand et al., 2011). Økt kunnskap om pornografi hos undervisere kan bidra til større toleranse og forståelse for pornografi og seksuelt mangfold. Dette kan føre til at seksualitetsundervisningen også setter fokus på de positive sidene som pornografi kan ha. Når ungdom opplever støtte, kan det gi dem hjelp til å håndtere pornografisk materiale på

en bedre måte (Bauer et al., 2020, Redd Barna, 2020, Ekstrand et al., 2011). Kunnskap om pornografi kan således motvirke uheldige utviklingstrekk som kan oppstå ved bruk av pornografi (Vandenbosch & Oosten, 2017).

Ungdommen i studien til Baker (2016) gir uttrykk for at de ønsker kunnskap om kritisk forståelse og hjelp til å kunne ta egne valg ut ifra hva de ser i pornografi. WHO (2016) støtter opp om at ungdom trenger kunnskap og informasjon slik at de får mulighet til å ta informerte valg (WHO, 2016). Ungdom uttrykker bekymring for at informasjonen de får via bruk av pornografi kan være misvisende og at det blir galt når pornografi er eneste kilde til informasjon (Redd Barna, 2020, Mattebo et al., 2013). De ønsker hjelp til å tolke det de ser og utvikle evne til kritisk analyse av pornografi (Redd Barna, 2020). Kunnskap om kritisk forståelse av mediebruk kan økes ved å utvikle mediekompetansen hos barn og unge (NOU, 2021, s. 52). Mediekompetanse gir mulighet til å tenke kritisk og engasjere ungdom på en informert måte. Gjennom opplæring i kritisk mediebruk kan ungdom forstå de uheldige konsekvensene fagpersonell har påpekt at bruk av pornografi kan føre til (Redd Barna, 2020, Mattebo et al., 2013). Videre kan mediekompetanse gi ungdom verktøy slik at når de ser pornografi, vil de være i bedre stand til å gjøre egne valg for seksuelle aktiviteter i samsvar med deres egne verdier (Rothman et al., 2018). Barn og unges bruk av pornografi gjennom media og opplevelser med dette, må anerkjennes. Voksne må ta utgangspunkt i ungdommens mediehverdag når de skal legge til rette for å øke deres mediekompetanse (NOU, 2021: 3, s. 54). Studien til Rothman et al. (2018) viser at ungdom har mindre sannsynlighet for å prøve ut det de ser i pornografien etter at de hadde hatt undervisning i mediekompetanse (Rothman et al., 2018). De oppgir å ha endret oppfatning etter å ha hatt undervisning i mediekompetanse. Et eksempel er oppfatningen om at det å kalle jenter stygg eller ludder under sex og at de fleste liker å bli slått, sparket eller bli dratt i håret er vanlig. Undervisning i mediekompetanse endret oppfatningen til at dette ikke er tilfelle (Rothman et al., 2018).

I studien til Bauer et al. (2020) har ungdom i ulike alder ulike spørsmål om innholdet i pornografien. Ungdom i alderen 11- 13 år er mest interessert i kjæresteforhold og kropp, 14-16-åringene er opptatt av onani og for ungdom i 17- 19 års alder er seksuelt samspill viktig. Ungdom trenger kunnskap om at forelskelse, tiltrekning og det man blir seksuelt opphisset av, er forskjellige fenomener. Kjærlighet, forelskelse og tiltrekning er individuelt og noe som

oppstår i forhold til andre (Langfeldt, 2013, s. 51- 52). Dette er viktig kunnskap for å kunne skille normal seksuell aktivitet i forhold til det de ser i pornografi (Mattebo et al., 2013).

I studien til Baker (2016) kommer det frem at informantene har ulike synspunkter på hvor skadelig bruk av pornografi kan være for yngre. Ettersom over halvparten av barn og unge som har sett pornografi på nett gjorde dette før fylte 13 år (Medietilsynet, 2020), bør undervisning om pornografi starte tidlig i barneskolen og fortsette i ungdomsskolen (Baker, 2016). Ungdom etterlyser selv alderstilpasset informasjon (Redd Barna, 2020). Nasjonalfaglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten (Helsedirektoratet, 2019) vektlegger at seksualitetsundervisningen må være alderstilpasset og at kunnskapen bør formidles før ungdom skal ta den i bruk (Helsedirektoratet, 2019).

Spørsmålene angående pornografi er ulike fra gutter og jenter (Bauer et al., 2020). Dette kan ha noe med hvordan seksualiteten er skildret i det offentlige rom. Jenters seksualitet blir ofte fremstilt med søkelys på menstruasjon og graviditet, mens klitoris og dens funksjon får liten plass i seksualitetsundervisningen (Bauer et al., 2020). Ungdom gir uttrykk for at pornografi har vist seg å påvirke deres seksuelle praksis så vel som å skildre kjønnsroller på en stereotyp måte (Redd Barna, 2020). Det viser viktigheten av å gi de unge nødvendige verktøy for å håndtere det de ser i pornografisk materiale (Ekstrand et al., 2011).

I studien til Baker (2016) gir ungdom uttrykk for at de ikke anser det de ser i pornografi som en realistisk fremstilling av seksuelle handlinger. Dette er i motsetning til norsk ungdom. De forteller at de ofte oppfatter det som virkelig når de ser menn som dominerer en kvinne når de bruker pornografi. Pornografien formidler budskap om sex og dominans og ungdom gir uttrykk for at det kan være vanskelig å skille skuespill fra virkelighet (Redd Barna, 2020).

Ungdom i studien til Rothman et al. (2018) mener at pornografi kan fremme usunne forventninger til mannlig og kvinnelig seksualitet. Diskusjoner rundt den kjønnsstereotype formidlingen pornografi gir, må spille en viktig rolle. Ungdom må lære hvordan pornografi lages slik at de blir i stand til å kunne analysere og forstå innholdet (Mattebo et al., 2013). Helseesykepleier vil blant annet være en viktig bidragsyter for å øke denne kompetansen hos ungdom (NOU, 2021, s. 52). Ved at ungdom får kunnskap om pornografi, slik de selv etterlyser, kan misforståelser unngås og positive holdninger fremmes (WHO, 2017).

Metodediskusjon

De inkluderte studiene har i stor grad sammenfallende funn. Alle studiene bruker kvantitativ metode. Dette gjør at funnene i stor grad kan generaliseres, noe som er en styrke for denne litteraturoversikten. Studien er utført i Sverige, Sveits og England. Dette er land som er sammenlignbare med Norge. Dette styrker resultatene i denne artikkelen. Det er brukt anonyme spørreskjema i alle studiene, noe som kan være en styrke fordi informantene kan svare ærlig på et sensitivt tema.

Frivilling deltakelse i studiene kan ha medført at det kun er informanter som er interessert i temaet som har deltatt. Dette kan være en svakhet fordi det kan påvirke resultatene. Det er overvekt av jenter blant informantene i en av de inkluderte studiene (Baker, 2016). Ekstrand et al. (2011) valgte å ekskludere svarene fra gutter da det var få som svarte. Dette ble gjort for å unngå skjevheter i analysens funn. Dette er en svakhet fordi det kan ha påvirket resultatene i denne studien i forhold til kjønnsforskjeller. Funn i forhold til alder kan også ha blitt påvirket på grunn av at informantene i Baker (2016) sin studie alle var 16- 17 år, mens det i studien til Ekstrand et al. (2011) var overrepresentasjon av svar fra de eldste informantene. Bauer et al. (2020) har imidlertid et stort antall informanter av begge kjønn, noe som styrker resultatene i denne litteraturstudien.

Det er både en styrke og svakhet med denne litteraturstudien at det er gjort lite forskning på området og at det er få studier som diskuterer temaet. Det viser at det er viktig at temaet blir belyst, men det kan ha påvirket resultatene at det kun er tre studier inkludert i denne litteraturoversikten.

Konklusjon

Gjennom denne studien har vi belyst hvordan ungdom ønsker at pornografi vektlegges i seksualitetsundervisningen. Studien viser at ungdom ønsker at det snakkes om pornografi på en åpen måte. De ønsker at seksualitetsundervisningen skal gi dem kunnskap om hva de ser i pornografi og hvordan det påvirker deres adferd. Ungdom gir uttrykk for at undervisere trenger mer kunnskap og de mener det er viktig at voksne setter seg inn i ungdoms bruk av pornografi for å forstå hva ungdom trenger kunnskap om. Undervisningen må vektlegge

seksuelt mangfold, være alderstilpasset og fokusere på at begge kjønn skal få kunnskap om det de lurer på. Forskningen viser at ungdom ønsker åpne diskusjoner, både lærerstyrte og mellom jevnaldrende, samt gruppearbeid som arbeidsverktøy. Ved å gi ungdom økt mediekompetanse vil de bli i stand til å tenke kritisk og det vil gjøre dem i stand til å ta egne valg for seksuelle handlinger. Emnet pornografi bør inn i CSE- programmet.

Implikasjoner for praksis

Det kan være behov for kompetanseheving hos undervisere i seksualitet. Pornografi bør inn i læreplanene og de nasjonalfaglige retningslinjene bør oppdateres slik at pornografi kommer inn som et eget emne. Ungdom bør bli møtt av voksne med kunnskap om ungdoms bruk av pornografi og uten fordommer. Denne litteraturstudien viser at det er behov for mer forskning på området.

Referanseliste

- Aars, Haakon (2021). Hva er seksuell helse? *Sykepleien*, 2021 (109), Artikkel e83165
<https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2021.83165>
- Baker, K. E. (2016). Online pornography – Should schools be teaching young people about the risks? An exploration of the views of young people and teaching professionals. *Sex Education*, 16 (2), 213–228. <http://dx.doi.org/10.1080/14681811.2015.1090968>
- Bauer, M., Hämmerli, S. & Leeners, B. (2020). Unmet needs in sex education- what adolescents aim to understand about sexuality of the other sex. *Journal of Adolescents health*, 67 (2020), 245- 252.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2020.02.015>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg). Gyldendal akademisk.
- Donevan, M. & Mattebo, M. (2017). The relationship between frequent pornography consumption, behaviours, and sexual preoccupation among male adolescents in Sweden. *Sexual & Reproductive healthcare* 12, (2017), 82- 87.
<http://dx.doi/10.1016/j.srhc.2017.03.002>
- Dornwaard, S. M., Bickham, D. S., Rich, M., ter Bogt, T. F. M. & van den Eijnden, R. J. J. M. (2015). Adolescents` use of sexually explicit internet material and their sexual attitudes and behavior: Parallel development and directional effects. *American Psychological Association*, 51 (10), 1476- 1488.
<http://dx.doi.org/10.1037/dev0000040>
- Ekstrand, M., Engblom, C., Larsson, M. & Tydèn, T. (2011). Sex education in swedish schools as described by young women. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 2011 (16), 210- 224.
<https://doi.org/10.3109/13625187.2011.561937>
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2015). *Att göra systematiska litteraturstudier. Vurdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. utg.). Natur og Kultur.

Helsebiblioteket (2016). *Sjekklistor for artikkelvurdering*.

<https://www.helsebiblioteket.no/kunnskapsbasert-praksis/kritisk-vurdering/sjekklistor>

Helsedirektoratet (2019). *Nasjonalt faglig retningslinje for helsestasjons- og skolehelsetjenesten, Kapittel 5.1 - skolehelsetjeneste 5- 20 år, samhandling med skole*.

<https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/skolehelsetjenesten-520-ar/samhandling-med-skole#undervisning-om-seksuell-helse-skolehelsetjenesten-skal-tilby-seg-a-bidra-i-skolens-undervisning-om-seksuell-helse-sammendrag>

Langfeldt, T. (2013). *Seksualitetens gleder og sorger- identiteter og uttrykksformer*. Fagbokforlaget.

Koletic, G., Stulhofer, A., Tomic, I., & Cuca, J. K. (2019). Associations between Croatian Adolescents' Use of Sexually Explicit Material and Risky Sexual Behavior: A Latent Growth Curve Modeling Approach. *International Journal of Sexual Health*, 31 (1), 77–91. <https://doi.org/10.1080/19317611.2019.1567640>

Mattebo, M., Tydèn, T., Häggström- Nordin, E., Nilsson, K. W. & Larsson, M. (2016). Pornography consumption among adolescent girls in Sweden. *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care*, 21 (4), 295- 302. <http://dx.doi.org/10.1080/13625187.2016.1186268>

Mattebo, M., Larsson, M., Tydèn, T. & Häggström- Nordin, E. (2013). Professionals' perceptions of the effect of pornography on Swedish adolescents. *Public Health Nursing*, 31 (3), 196- 205. <https://doi.org/10.1111/phn.12058>

Medietilsynet, (2020). *Barn og medier 2020. En kartlegging av 9–18-åringers digitale medievaner*. <https://www.medietilsynet.no/barn-og-medier/barn-og-medier-undersokelsen/>

Medietilsynet, (2014). *Mediekompetanse 2014. En systematisk oversikt over studier av mediekompetanse i befolkningen*. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2015/mediekompetanseraporten_2014.pdf

NOU 2021: 3 (2021). *Barneliv foran, bak og i skjermen. Utvalg for beskyttelse av barn og unge mot skadelig medieinnhold- med særlig vekt på pornografisk og seksualisert innhold* (foreløpig utgave). Kulturdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2021-3/id2838679/>

NRK, (2021, 7. april). – *Helt vanlig at noen sier de liker kvelning.*

<https://www.nrk.no/vestfoldogtelemark/unge-laerer-om-sex-gjennom-porno--mener-seksualundervisningen-ma-endres-1.15338257>

Redd Barna, (2020). *Et skada bilde av hvordan sex er – ungdoms perspektiver på porno.*

<https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/2020/rapport-redd-barna-mai-2020-et-skada-bilde-av-hvordan-sex-er.pdf>

Rothman, E. F., Adhiab, A., Christensen, T. T., Paruka, J., Alderc, J., & Daleyc, N. (2018). A Pornography Literacy Class for Youth: Results of a Feasibility and Efficacy Pilot Study. *American Journal of Sexuality Education*, 13 (1), 1- 17.

<https://doi.org/10.1080/15546128.2018.1437100>

Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A. & Överlien, C. (2018). Pornography, sexual coercion and abuse and sexting in young people`s intimate relationships: A European study. *Journal of Interpersonal Violence*, 33 (19), 2919-2944.

<https://doi.org/10.1177/0886260516633204>

UNESCO (2018). *International technical guidance on sexuality education: An evidence-informed approach.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260770>

Ung.no (2020). *Greit å vite om porno.*

https://www.ung.no/Sex/3705_Greit_%C3%A5_vite_om_porno.html

Vandenbosch, L. & Oosten, J.M.F.V (2017). The relationship between online pornography and the sexual objectification of women: The attenuating role of porn literacy education. *Journal of Communication*, 67 (2017), 1015- 1036.

<https://doi.org/10.1111/jcom.12341>

WHO (2021). *Sexual Health- definitions.* https://www.who.int/health-topics/sexual-health#tab=tab_2

WHO (2017). *Sexual health and its linkages to reproductive health: an operational approach*.

<https://apps.who.int/iris/handle/10665/258738>

WHO (2016). *Action Plan for Sexual and Reproductive Health Towards achieving the 2030*

Agenda for Sustainable Development in Europe – leaving no one behind.

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/sexual-and-reproductive-health/publications/2016/action-plan-for-sexual-and-reproductive-health-towards-achieving-the-2030-agenda-for-sustainable-development-in-europe-leaving-no-one-behind-2016>